

ΜΝΗΜΗ ΜΕΝΗ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ

Έφυγε εντελώς ξαφνικά και απροσδόκητα σήμερα, 6 Δεκεμβρίου 2014, ο αγαπημένος και βραβευμένος συγγραφέας, Μένης Κουμανταρέας.

Ο Μένης Κουμανταρέας γεννήθηκε στην Αθήνα το 1931. Το 1949 αποφοίτησε από το Πρότυπο Λύκειο Αθηνών και στη συνέχεια σπούδασε νομικά και φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1961 άρχισε να συνεργάζεται με το περιοδικό "Ταχυδρόμος", ενώ στη λογοτεχνία πρωτοεμφανίστηκε το 1962 με την έκδοση της συλλογής διηγημάτων «Τα μηχανάκια». Κείμενά του δημοσιεύτηκαν σε πολλά λογοτεχνικά περιοδικά, όπως τα: Εκλογή, Επιθεώρηση Τέχνης, Τραμ, Ηριδανός, Ο Ταχυδρόμος, Οδός Πανός, Η Λέξη και άλλα. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας συμμετείχε στην αντιστασιακή έκδοση «18 κείμενα» και οδηγήθηκε τέσσερις φορές σε δίκη για το έργο του «Το αρμένισμα», με την κατηγορία «περί ασέμνου δημοσιεύματος». Τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος (1967 για το «Αρμένισμα») και το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος (1975, για τη «Βιοτεχνία υαλικών» και 2002, για το "Δύο φορές Έλληνας"). Από το 1982 ασχολήθηκε αποκλειστικά με τη συγγραφή και τη μετάφραση (έχει μεταφράσει, μεταξύ άλλων, Λιούις Κάρολ, Έντγκαρ Άλαν Πόε, Έρνεστ Χέμινγουεϊ, Ουίλιαμ Φώκνερ και Φράνσις Σκοτ Φιτζέραλντ). Τα βιβλία του: «Κυρία Κούλα», «Τα καημένα», και η «Φανέλα με το 9» έγιναν ταινίες για τη τηλεόραση και τον κινηματογράφο.

Ήταν ιδρυτικό μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων και από το 1982 ως το 1986 ήταν μέλος του Δ.Σ. της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Έργα του μεταφράστηκαν στα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά. «Ο Μένης Κουμανταρέας τοποθετείται χρονολογικά στη λεγόμενη δεύτερη μεταπολεμική γενιά της ελληνικής πεζογραφίας. Η γραφή του κινείται στα όρια ανάμεσα στον κοινωνικό ρεαλισμό με έμφαση στην απεικόνιση των αλλοτριωτικών κοινωνικών μηχανισμών και την ποιητική έκφραση του αισθήματος της φθοράς και της χαμένης αθωότητας της νεανικής ηλικίας».(Φιλολογική, τεύχος 61, Οκτ.-Δεκ. 1997, σελ. 32-35).

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ:

Ο ίδιος σε συνέντευξή του στον Γιάννη Αντωνόπουλο είχε δηλώσει πως «Κάθε βιβλίο είναι αυτοβιογραφία - είτε είναι μασκαρεμένη είτε όχι. Το καλό είναι να μη μοιάζει με αυτοβιογραφία. Αν μοιάζει σημαίνει ότι είναι κακό μυθιστόρημα» (24 Ιανουαρίου 2011, συνέντευξη στο Γιάννη Αντωνόπουλο για επανεκδόσεις έργων του).

Το πρώτο έργο του, «Τα Μηχανάκια», είναι μία συλλογή διηγημάτων που μας προϊδεάζει για το περιεχόμενο και το ήθος των ηρώων του στα μετέπειτα έργα του. Στο έργο «Επαρχία Λοκρίδος», ο νεαρός ήρωας αποτελεί έναν προάγγελο του Σερέτη, του ήρωα της « Φανέλας με το νούμερο εννιά». Ο θάνατός του αρχικά θεωρήθηκε ως αποτέλεσμα της αλαζονείας και της ύβρεως που διέπραξε, ενώ η νεότερη κριτική θεωρεί πως στη «Φανέλα με το εννιά» και τον «Ωραίο λοχαγό», « το κυρίαρχο θέμα δεν είναι το θέμα της άτης που έρχεται ως αποτέλεσμα της ύβρεως (που δεν υπάρχει άλλωστε στον «Ωραίο λοχαγό»), αλλά το θέμα του «Πορτραίτου του Ντόριαν Γκρέυ» του Όσκαρ Ουάιλντ, μια ελεγεία για τα νιάτα, τη δύναμη και την ομορφιά που αδήριτες νομοτέλειες καταδικάζουν στη φθορά και στην παρακμή».

Στο «Αρμένισμα», μια συλλογή από τρία διηγήματα ο Κουμανταρέας χρησιμοποιεί το παρελθόν για να σχολιάσει το παρόν. Δυστυχείς όπως οι «αρμένηδες» στο «Αρμένισμα», και ο πιτσιρίκος του «Μέρα του 1638», είναι τα θύματα ενός στυγνού και ανελέητου κόσμου, που κανένα λόγο δεν έχουν στη ζωή και στον ορισμό της μοίρας τους. Το ίδιο θύματα ενός διεφθαρμένου κόσμου είναι και τα πρόσωπα του «Γάμου του Σπόρου και της Ποπαίας», «ένα μίνι «Σατιρικόν», όπου εδώ ο

παρελθοντικός χρόνος εισβάλλει με μια αντικατοπτρική (mise en abyme) ιστορία από τα ρωμαϊκά χρόνια της παρακμής».

Η «Βιοτεχνία υαλικών» (1975) εισάγει στην αστική θεματολογία που θα αποτελεί στοιχείο και των μετέπειτα έργων του και εκτυλίσσεται σε στο παρόν και σε χώρους γνωστούς και κατονομασμένους. Ο «Ωραίος λοχαγός» (1982) είναι ένα αντίγραφο του Joseph K. του Κάφκα, ενώ ακολουθούν και άλλα γνωστά κι αγαπημένα έργα του: «Η Κυρία Κούλα»(2000), «Η φανέλα με το εννιά» (2000), με τον χαρακτηριστικό αλαζόνα νέο Σερέτη που οδηγείται στην πτώση και αποτέλεσε έναν αγαπημένο κινηματογραφικό ήρωα του σύγχρονου ελληνικού κινηματογράφου και «Η μυρωδιά τους με κάνει να κλαίω» (2001),ένα πολυδιαβασμένο έργο βραβευμένο στις καρδιές των αναγνωστών μέσα από τις συνεχείς επανεκδόσεις του.

Ο ίδιος ο συγγραφέας μιλώντας για την τέχνη του σε συνέντευξή του είχε δηλώσει πως «Η τέχνη σίγουρα είναι το αντίδοτο για τα περισσότερα βάσανα. Για παράδειγμα, όταν οι συγγραφείς μιλάνε για την αρρώστια και το θάνατο, αυτό προσφέρει μία ανακούφιση στους αναγνώστες. Αντίθετα με αυτό που συμβαίνει στη ζωή, που όταν αρρωσταίνουμε ή όταν πεθαίνει κάποιος δικός μας είμαστε περίλυποι. Στην τέχνη αυτό λειτουργεί σαν βάλαμο, γιατί δείχνει τη γλυκιά και την αληθινή όψη της αρρώστιας και δεν απελπίζει με τον θάνατο».

Ο θάνατο της συζύγου του και η απώλειά της του είχε στοιχίσει ιδιαίτερα και αναφερόταν σε αυτό πάντα με θλίψη. Μόλις πριν λίγο καιρό κυκλοφόρησε το τελευταίο του έργο « Ο θησαυρός του χρόνου» (2014, Εκδόσεις Πατάκη), έργο που πρόσφατα έφτασε και στα δικά μου χέρια , κύκνειο άσμα του συγγραφέα Μένη Κουμανταρέα, που τώρα πια βρίσκεται παρέα με όλους τους μεγάλους της Τέχνης του Λόγου που έχουν φύγει. Μας μένει το πολύτιμο έργο του, η αισιοδοξία του και η αγάπη του για τον Άνθρωπο. Άλλωστε, όπως ο ίδιος είχε πει το 2011, προφητικά σχεδόν, «Τίποτα δεν είναι καταδικασμένο, εκτός από τη ζωή του ανθρώπου που τελειώνει -θέλει δεν θέλει».

Σοφία Γ. Μεσίγκου-Κρικώνα

Φιλολόγος

Μέλος της Λέσχης Ανάγνωσης της Πολιτιστικής Εταιρείας Εκπαιδευτικών Κιλκίς και
Συντονίστρια της Λέσχης Ανάγνωσης του 2^{ου} Γενικού Λυκείου Κιλκίς